

motsvarar en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, och ej i något fall för mer än 1,000 röster.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles; och torde Utskottet företaga de förändringar, det kan finna behovet påkalla.

Stockholm den 26 Januari 1883.

J. P. Nilsson,
Riksdagsman för Kalmar län.

N:o 45.

Af Herr A. Hedin: Om revision af strafflagen.

Vid 1882 års riksdag väckte jag förslag om revision af strafflagens bestämmelser om ansvar för tjufnad. Af Lag-Utskottet afstyrkt, blef den af Första Kammaren, såsom der i slika fall gerna plägar ske, utan öfverläggning förkastad, men deremot af Andra Kammaren bifallen. Visserligen utföll Andra Kammarens för motionen gynsamma votering med blott den minsta möjliga röstöfvervigt — hvilken emellertid antagligen hade blifvit större, om det af göromål öfverhopade Utskottet medhunnit att något tidigare inkomma med sitt utlåtande — men äfven detta voteringsresultat synes mig vittna om så pass mycken sympati för förslaget, att det ej torde anses otillbörligt, om jag redan nu förnyar detsamma.

Jag håller före, att den värdegräns af 15 kronor, som utmärker skillnaden mellan å ena sidan snatteri, hvilket kan med högst 100 kronors böter eller högst 6 månaders enkelt fängelse försonas, och å andra sidan stöld, hvilken drabbas af straffarbete och vanfrejd, måste erkännas för alldeles godtycklig. Det må vara, att till den större eller mindre skadan bör tagas hänsyn vid straffets bestämmande. Men är det riktigt, att tillgrepp öfver

15 kronors värde medför så svår påföljd som straffarbete och vanfrejd, så frågar man sig, hvarför vid ett ej mindre samhällsvådligt brott, som väl oftast har svårare skada i följe, nämligen bedrägeri, ett visst värdebelopp icke föranleder en lika svår straffskärpning. Äfvenså förefaller det anmärkningsvärdt, att det tillgripnas värde, som har en så stor betydelse för skillnaden mellan snatteri och stöld, och der afgör tillämpningen af olika *straffarter*, spelar en jmförelsevis underordnad roll vid bestämmandet af *straffgraden* för förbrytelse af senare slaget: först när värdet af det tillgripna öfverstiger 1,000 kronor, må ju samma förhöjning af straffarbetstiden till ett år ega rum, som de i § 3 uppräknade, försvärande omständigheter föranleda. Måne det verkligen fins någon konsekvensens harmoni mellan dessa stadganden?

Lag-Utskottet har erinrat, att hvarje efter det tillgripnas värde bestämd skillnad »*måste* blifva mer eller mindre godtycklig». Utan tvifvel förhåller det sig så. Men ligger ej just i detta Utskottets yttrande en mycket skarp kritik af sjelfva den princip, som Utskottet dock vill försvara? Är det icke i högsta grad betänkligt, att skillnaden mellan snatteri och stöld, att skillnaden mellan sådana alternativ som högst 100 kronors böter utan påföljd af medborgerligt förtroendes förlust, eller 6 månaders straffarbete jemte minst 1 års vanfrejd, skola bero af den *tillfälligheten*, huruvida det tillgripnas värde uppskattas till högst 15 kronor eller till något litet deröfver? Jag säger med afsigt: tillfälligheten, ty visserligen är den fullt korrekta värderingen i flertalet fall en så vansklig sak, att ej deraf borde få bero, om en menniska, som kanske af hungerns förtviflan drifvits till tillgrepp af annans egendom, skall eller icke skall dömas till ett straff, som i och för sig sjelf inför opinionen är vanfrejdande, och derjemte under flere eller färre år bära en särskild, officiel vanfrejdsstämpel, hvilken försvårar eller omintetgör hennes bemödanden att ärligt förtjena sitt uppehälle.

Jag upprepar, hvad jag i min förra motion påpekade såsom ett bekant faktum, att den bokstafliga tillämpningen af § 1 i strafflagens tjugonde kapitel visat sig så orimlig och orättvis, att mer än en domare, vid handläggning af åtal för tjufnad första gången till ett värde som ej mycket öfverstiger snatterigränsen, sökt att få det stulnas värde uppskattadt till sådant belopp, att det lindrigare straffet för snatteri kunnat ådömas och derigenom för den brottslige underlättas det tillfälle till förbättring, som blott alltför ofta omintetgöres genom ett hårdare, af vanfrejd åtföljdt straff. En sådan åsigt hos dem, som hafva att tillämpa lagen, bör i min tanke väcka lagstiftarens synnerliga uppmärksamhet. Och att öfvertygelsen om behofvet af strafflagens reviderande torde vara rätt allmän bland de domare, som se sakernas verklighet på närmare håll, än öfverrätternas medlemmar, det sluter

jag bland annat af mellersta Sveriges civila tjänstemannaförenings förhandlingar år 1882.

Hvad vidare iterationsstraffen angår, så synas de mig dess hellre förtjena namn af ändamålsvidriga, som det stränga, af vanfrejd åtföljda straffet för första resan stöld ofta stänger vägen till försörjning genom redligt arbete och så godt som tvingar den första gången för stöld straffade till nya tjufnadsbrott. Om likväl straffskärpning vid återfall i brott är en oantastligt förnuftig och rättvis princip, hvarför göres den då icke gällande vid bestraffande af brott i allmänhet, eller hvarför skulle just tjufnadsbrotten utgöra det egentliga området för dess tillämpning? Jag betviflar, att den frågan kan så besvaras, att konsekvensen i vår brottmålslagstiftning derigenom varder ådagalagd. Den omständigheten, huruvida »förbrytaren tillföre upprepade gånger varit straffad», den omständigheten — yttrade Riksdagen 1872 — ligger »utanför sjelfva förbrytelsen». Gör man fullt allvar af den tanken, då förmår jag ej inse annat, än att iterationsstraffens dom är fäld. I alla händelser vill det synas mig, att genom stadgande af en viss preskriptionstid, efter hvars förlopp ett redan genom straffet försonadt brott ej finge vid ny förbrytelse lända till straffskärpning, skulle i någon mån mildra de nu stadgade iterationsstraffens orättvisa. Och då *mot* min motion åberopats andra länders exempel, vill jag erinra, att detta exempel härvidlag talar *för* en förändring af vår strafflag.

När Lag-Utskottets utlåtande öfver min vid sistlidne riksdag väckta motion förevar till behandling i Andra Kammaren, fäste jag uppmärksamheten å en några dagar förut af Stockholms Rådstufvurätt fäld dom: en 61 år gammal qvinna, som 1861, således för mer än 20 år tillbaka, dömts till straffarbete, blef för tillgrepp af några klädespaltor till värde af 6 kronor 50 öre, dem egaren utan någon kostnad återfått, i enlighet med lagens tvingande bud, och ehuru domstolen räknade bortåt tjugu års oklanderlig vandel såsom förmildrande omständighet, ådömd *två års straffarbete*. Jag vet icke, om det kan sägas, att sådana fall äro sällsynta, enstaka. Men skulle det ock vara så, vågar jag likväl påstå, att den lag är förkastlig, som nödgar lagskiparen att fälla en dylik dom.

Detsamma synes mig kunna sägas om det lagbud, som stadgar minst 6 månaders (och intill 4 års) straffarbete för tillgrepp af ett ägg, föröfvadt af en person, som klättrat öfver ett plank, för att åtkomma nämnda värdeföremål. När stadgandena om ansvar för »inbrott» i tillämpningen leda till sådana resultat, synas de icke vara nog felfria för att böra undantagas från en revision.

Å andra sidan är jag icke ensam om den tanken, att ansvarsbestämmelserna för bedrägeri i vissa fall tåla vid att *skärpas*.

Såsom ett hufvudsakligt skäl mot min motion åberopade Lag-Utskottet, att, vid jämförelse med andra länders strafflagstiftning, den svenska lagens straff för tjufnadsbrott ej kunna anses synnerligen högt tilltagna. Den anställda jämförelsen sammanfattade Utskottet så, att i andra länder minima torde vara ungefärligen desamma, men maxima betydligt högre än i Sverige. Jag medgifver naturligtvis, att om minima äro desamma hos oss som i andra länder, Utskottet härmed både angifvit en betydande likhet och, i jemt upp samma mån som främmande länders exempel må anses vara af vigt, anfört en betydande invändning mot motionen. Jag medgifver också, att den påpekade olikheten mellan maxima, under samma förutsättning, talar emot motionen, ehuru visserligen i ringare grad. Men jag bestrider sjelfva förutsättningen så till vida, att jag icke kan tillmäta »andra länders exempel» en så stor, och de »principiella synpunkterna» en så ringa betydelse, som Lag-Utskottet gjorde. Ty för det första lemna dock icke jämförelsen mellan blotta straffsatserna, utan hänsyn till alla andra, kanske mycket skiljaktiga, förhållanden (t. ex. processordningen) en så tillförlitlig ledning för omdömet, som vid första påseende kan tyckas. Och för det andra, om än hela den civiliserade världens strafflagar skulle godkänna sådana domar, som de här ofvan anförda exemplen å iterationsstraff för stöld och straff för inbrott, vågar jag tro, att sundt förnuft och oförvillad rättskänsla skola aflägga ett ej mindre enhälligt vittnesbörd *mot* en lag, som befaller sådant barbari.

Mot min motion, i hvad den afsåg iterationsstraffen, erinrade Lag-Utskottet, att dessa för endast tio år sedan mildrades, och att därför ett ytterligare steg i samma riktning icke »redan nu» bör tagas.

Häremot ville jag invända, att det nämnda tidsafståndet visar sig i en annan och, enligt mitt förmenande, riktigare dager, om man betänker, att 1864 års strafflag till god del är att anse mindre för en helt ny lag, fullt enligt med rättsmedvetandets utvecklingsståndpunkt på den tid, då lagen utfärdades, än för en kodifikation af redan införda partiella förbättringar i strafflagstiftningen, och att detta särskildt gäller om tjugonde kapitlet. Ej nog att detta kapitel, i hvilket 1872 ju endast vidtogos några ytterst var-samma förändringar, var en föga förbättrad upplaga af 1855 års förordnings bestämmelser om ansvar för snatteri och stöld — äfven den sistnämnda var, enligt sakkunniges omdöme, något antiqverad i det ögonblick den påbjöds. I sin kommentar öfver strafflagen säger framlidne häradshöfding Richard Carlén om strafflagens tjugonde kapitel:

»På ingen annan afdelning i den nya lagen har den gamla haft så stort inflytande som på förevarande kapitel. De i stort antal uppräknade försvarande omständigheter, af hvilka en del tillerkännes den betydelse, att de förändra gerningens konstitutiva karakter, iterationsstraffet, särskilda

grunder för delaktighet m. m. göra lagstiftningen om tjufnadsbrotten, så i form som innehåll, i hög grad afvikande från lagen i öfrigt. Anledningen till detta mindre goda förhållande torde böra sökas i den omständighet, att näst förut gällande tjufnadslag, hvilken på ett föga lyckligt sätt sökte medla mellan motsatta principer, var af så färsk dato (den 4 Maj 1853), att man fann betänkligt att för mycket ändra den.»

Äro dessa erinringar giltiga, så saknar jag ej fog att påstå, att ett yrkande om revision af vissa delar af strafflagen icke afser att påskynda otidiga nyheter, utan att genomföra hvad som råkat att otillbörligen försenas, icke att ila fram förbi, utan att hinna upp den ståndpunkt, der vi borde befinna oss.

Lag-Utskottet anmärkte äfven, att jag icke förebragt tillförlitliga och tillräckliga erfarenhetsskäl för min mening, hvarvid Utskottet dock medgaf, att erfarenhet om straffens förmåga att uppfylla sitt ändamål alltid är svår att vinna, och att inga materialier till afhjelpande af nämnda brist i min motion torde finnas. Härom till slut några ord.

Om den domareregeln erkännes för sann, som säger, att »allt straff bör vara till förbättring och straffet bör vara sådant, om möjligt är, att det icke förhindrar honom, som straffad varder, till att bättra sig,» så torde det medgifvas, att det icke finnes någonting, som så säkert karakteriserar, lof-ordar eller fördömer ett lands straffsystem och fångvård som antalet af återfall i brott. De uppgifter, vi ega om återfall i tjufnadsbrott, nemligen jemförelser mellan antalet recidivister och antalet för första resan straffade under samma år, äro naturligtvis ej de bästa, man kunde önska — endast en nominativ statistik vore fullt tillfredsställande — men ega dock, sammanställda för en längre årsföljd, en verklig och icke ringa betydelse. Jag vill därför påpeka, att fångvårdsstyrelsens berättelse för år 1880 (sidan 8) utvisar en, om än icke jemn, så likväl på det hela alldeles afgjord och betydlig minskning af återfall i tjufnadsbrott under åren 1871—1880. Visserligen kunna flere omständigheter härvid hafva samverkat, bland andra en förbättrad fångvård; och det kan ej falla mig in att tillskrifva 1872 års strafflagsreform allena detta lyckliga resultat. Men det tör få anses för gifvet, att den åtminstone icke motverkat, och för sannolikt, att den bidragit dertill. Jag påpekar detta för deras skull, som alltid pläga spå onda följder af förmildringar i straffrätten.

Med anledning af en erinran om det samband mellan strafflagens särskilda delar, som tilläfventyrs kunde förhindra en till blott tjugonde kapitlet inskränkt revision, föranlåtes jag nu att gifva min framställning en något vidsträcktare omfattning och hemställer om

revision såväl af strafflagens tjugonde kapitel — i syfte, *dels* att tjufnadsbrott, ehvad värdet är större eller mindre, må första och andra gången kunna försonas med böter eller enkelt fängelse, samt först vid andra gången tjufnad under försvärande omständigheter straffarbete och förlust af medborgerligt förtroende ådömas, *dels* att straffskärpingarna för återfall i tjufnad må upphävas eller åtminstone i betydlig mån mildras — som af lagens öfriga delar, i den mån detta för sammanhangets skull finnes nödigt;

hvarjemte jag anhåller att, derest Lag-Utskottet ej skulle vara i tillfälle att framlägga förslag till en omarbetning af nämnda kapitel och till de öfriga förändringar i strafflagen, som härmed torde stå i sammanhang, Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om proposition till nästa Riksdag med förslag till förändring af strafflagen i nu angifna syfte.

Stockholm den 26 Januari 1883.

Adolf Hedlin.

Bilaga.

Vid Mellersta Sveriges civila tjänstemannaförenings möte den 22 Augusti 1882 afhandlades bland annat följande fråga:

»Äro straffbestämmelserna om stöld och snatteri uti 20 kapitlet Strafflagen så grymma och drakoniska, att, såsom vid sishällne riksdag föreslagits, mildring deruti är af rättvisa och billighet förestafvad?»

Det justerade och numera till trycket befordrade protokollet meddelar om öfverläggningen och resolutionen i denna fråga följande:

»Herr Landssekreteraren Wallenberg, ansåg, att, äfven om man måste erkänna eganderättens helgd såsom en af samhällsordningens grundpelare, voro likväl förändringar i den rigtning frågan antydde af olika tidsförhållanden och naturlig rättskänsla oundgängligen påkallade, enär *dels* olikheten i penningvärden och betingelserna för penningförvärf förr och nu i hög grad förändrat beskaffenheten i och för sig af sjelfva förbrytelsen, som för den skull borde vara beroende mindre på värdet af det oloffigen tillgripna än på

de omständigheter, under hvilka tillgreppet skett; *dels* det vore för rättskänslan i högsta grad upprörande, att den, som genom bedrägeri eller till och med, hvad som i andra länder anses synnerligen försvårande, genom tillgrepp af anförtrodt gods, sätter sig i besittning af annans egendom till värde af hundratusentals kronor, går fri från straff, därför att målsegaren finner sin uträkning med att icke åtala honom, på samma gång den, som äfven under de mest förmildrande omständigheter olofligen tager annans gods till värde öfver femton kronor, icke allenast måste *af allmän åklagare* åtalas, äfven om målsegaren icke yrkar ansvar, utan äfven för sin jemförelsevis obetydliga förseelse straffas svårare än den som genom vårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse är vållande till annans död, eller uppsåtligen mishandlat annan, så att blott ringare skada följt; eller förfalskar, svikligen förbyter, försnillar eller uppsåtligen förskingrar annans gods, som man till vård emottagit, äfven om skadan deraf uppgår till tusentals kronor eller kan vara oersättlig för dem, som gjort förlusten, hvarjemte straffet därför fortfarande är i allmänna folkmedvetandet så vanärande att, äfven om det medborgerliga förtroendet icke officiellt är för alltid förloradt, det blifver förenadt med de största svårigheter att i verkligheten återvinna sådant; *dels ock* att vördnaden för gällande, dagligen tillämpad lag måste betänkligen förslappas, om den vore så sträng att, såsom nu ej så sällan skedde, målsegare satte värdet af det tillgripna öfver all rimlighet lågt, för att förbrytelsen skulle komma att straffas blott såsom snatteri.

Herr Wallenberg ansåg fördenskill, att endast de omständigheter, under hvilka tillgreppet föröfvats, men icke värdet af det tillgripna skulle bestämma straffet, och ville följaktligen, att straffet för olofligt tillgrepp skulle bestämmas till högst straffarbete och lägst böter, med rätt för domstolen att inom denna vidsträckta latitud efter omständigheterna döma. Skulle dock en siffra fortfarande bära angifva skilnaden mellan stöld och snatteri, föreslog han, att beloppet sattes till etthundra kronor i stället för den nuvarande gränsen femton kronor.

Herr Häradshöfding Stenberg erinrade, att orsaken dertill, att våra förfäder så strängt bestraffade stöld, var icke den, att brottet utgjorde ett tillgrepp af annans egendom, utan derföre att de ansåge det röja ett fegt, lågt och vanslägtadt sinne, sådant som kunde väntas af trålar, ej friborne män. Man är skyldig lagstiftarne mycken tack för det de alltjemt sökt bibehålla tanken om det nedriga och föraktliga i detta slags brott. Att någon, drifven af nöd, nu för tiden behöfver stjäla för att skaffa bröd åt sig och de sina, är med hänsyn till tidens väl ordnade fattigvård uti hvarje kommun föga tänkbart. Jag skulle derföre, om det gälde, aldrig vara med om en förmildring af straffbestämmelserna uti 20 kapitlet Strafflagen, en förmildring som skulle

komma många att tro, att detta brott uti lagstiftarens ögon förlorat en stor del af sin vederstygglighet, derefter det snart skulle falla uti jemväl allmänna opinionen. Dessutom uppstod genom en partiel mildring en rubbning uti hela det system, på hvilket vår nu gällande strafflag är byggd, eller sjelfva proportionsläran mellan brott och straff. *) Den tyska strafflagen utaf den 26 Februari 1876, den nyaste jag känner, är i fråga om stöld och försvinnning mildare än den svenska. Hvad samhället derpå vinner, torde vara problematiskt. Man ser på den tilltagande mängden af bedrägerier, oredlighet och vårdslöshet uti konkurser, hvarthän en mindre välbetänkt, kanske obetänksam lagstiftning leder. Bedrägerier, vårdslöshet och oredlighet emot andra voro fordom de största sällsyntheter. Huru är det nu? — Motsatsen härtill. Man bör vara mån om att bibehålla det svenska namnet, detta fideikommiss uti vår hand, rent och skärt. Anfallet mot det ifrågavarande kapitlet härleder sig troligen ifrån pojken i Stockholm, som dömdes till några månaders straffarbete för det han klättrade öfver en mur i uppsåt att stjäla, men hade otur att ej påträffa mera än ett ägg.

Sedan Herr Wallenberg förklarar, att hans åsigt om straffbestämmelsernas för »stöld och snatteri» grymma och drakoniska karakter vore vida äldre än händelsen med »pojken i Stockholm» och daterade sig ända från den tid, då han såsom polismästare i hufvudstaden ofta nog sett de bedräfligaste följder af en lagstiftning, som, huru färsk den än då var, redan den tiden mera än en gång tvungit honom att blunda för lagbestämmelser, hvilka, i all sin stränghet utan urskilning tillämpade, skulle för alltid förstört mängen obetänksam ungdoms hela framtid, samt Herr Ordföranden yttrat sin mening vara, att straffbestämmelserna äfven för andra brott, än dem 20 kapitlet Strafflagen upptager, borde mildras och Strafflagen omarbetas, samt att den af Herr Wallenberg föreslagna ändringen borde i sammanhang dermed verkställas i nämnde kapitel, förklarades såsom mötets beslut att besvara frågan med ja och såsom sin egen mening acceptera Herr Wallenbergs ofvan anförda åsigt.

---

*) En sådan proportionslära finnes numera allestädes. Sylla, död 78 f. Chr., var den förste som införde denna lära uti Rom. Beccaria föreslog jemväl en straffskala, men ansåg den icke fullt utförbar. Blackstone betraktade en sådan skala för en romantisk idé. Franklin gillade den.